

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

RPO-732443-V/13/JG

00-090 Warszawa Tel. centr. 22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 22 827 64 53

Warszawa, 14. 07. 2013 r.

Pan
Jan Vincent-Rostowski
Wiceprezes Rady Ministrów
Minister Finansów
Warszawa

szanowny Panie Premierze

Zważywszy na priorytety obecnej kadencji Rzecznika Praw Obywatelskich, za niezwykle istotne należy uznać przedstawienie Panu Premierowi problemu opodatkowania podatkiem dochodowym od osób fizycznych przychodów uzyskiwanych z tytułu umowy o dożywocie.

Przez umowę o dożywocie właściciel nieruchomości zobowiązuje się przenieść jej własność na nabywcę, a nabywca zobowiązuje się zapewnić zbywcy dożywotnie utrzymanie. Umowa o dożywocie jest wprawdzie umową o charakterze dwustronnie zobowiązującym, ale w jej przypadku nie mamy do czynienia z klasycznym przykładem ekwiwalentności świadczeń jak przy umowie sprzedaży, gdzie świadczeniu zbywcy odpowiada uiszczenie ceny przez nabywcę. Jej głównym celem jest zapewnienie dożywotnikowi utrzymania i opieki na wypadek utraty zdolności do samodzielnego bytowania. Umowa o dożywocie jest zawierana głównie przez osoby starsze, nierzadko schorowane i znajdujące się w niedostatku.

Do niedawna, orzecznictwo sądów administracyjnych w kwestii opodatkowania przychodów uzyskiwanych z tytułu umowy o dożywocie w świetle przepisów ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2012 r. poz. 361 z późn. zm.) było rozbieżne. Część sądów administracyjnych uznawała, że nie można przypisać charakteru odpłatnego zbycia umowie o dożywocie, a więc umowa ta nie stanowi źródła przychodu podlegającego opodatkowaniu na podstawie art. 10 ust. 1 pkt 8 **lit.** a ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych (tak np. Wojewódzki Sąd Administracyjny we Wrocławiu w wyroku z dnia 21 grudnia 2010 r., sygn. akt

I SA/Wr 639/10). Natomiast niektóre z sądów administracyjnych podzielały pogląd przeciwny, prezentowany przez organy podatkowe. Obecnie linia orzecznicza jest jednolita i sądy uznają, że przychody ze zbycia nieruchomości (przed upływem pięciu lat od jej nabycia) uzyskane w związku z zawartą umową o dożywocie podlegają opodatkowaniu w ramach źródła przychodów wskazanego przez art. 10 ust. 1 pkt 8 lit. a *ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych* (wyroki NSA z dnia: 3 lipca 2013 r., sygn. akt II FSK 2267/11; 15 marca 2013 r., sygn. akt II FSK 1467/11; 14 marca 2013 r., sygn. akt II FSK 1398/11; 10 lipca 2012 r., sygn. akt II FSK 2625/10; wyroki Wojewódzkich Sądów Administracyjnych: w Opolu z dnia 29 listopada 2012 r., sygn. akt I SA/Op 334/12; w Gliwicach z dnia 30 października 2012 r., sygn. akt I SA/G1 474/12; w Bydgoszczy z dnia 10 stycznia 2012 r., sygn. akt I SA/Bd 735/11).

Co istotne m.in. z perspektywy wywodzonego z art. 2 Konstytucji nakazu przestrzegania przez ustawodawcę zasad poprawnej legislacji, interpretacja przepisów *ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych* w odniesieniu do przychodów z tytułu zawartej umowy o dożywocie jest niezwykle utrudniona. Pojęcie „umowa o dożywocie” nie pojawia się w *ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych* ani razu. Jako punkt odniesienia, należy wskazać, że w przepisach ustawy z dnia 9 września 2000 r. *o podatku od czynności cywilnoprawnych* (Dz. U. z 2010 r. Nr 101, poz. 649 z późn. zm.) umowa o dożywocie jest *expressis verbis* wskazana jako objęta obowiązkiem podatkowym, a ponadto w przepisach regulujących odpłatne zbycie nieruchomości podatkiem dochodowym od osób fizycznych jest wskazana inna z umów dwustronnie zobowiązujących, a mianowicie umowa zamiany. Takie uregulowanie opodatkowania przychodów z tytułu umowy o dożywocie w *ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych* wzbudza wątpliwości, gdyż jest to podatek oparty na zasadzie samowymiaru podatku (potocznie zwanego samoobliczeniem), a więc z istoty rzeczy, przepisy tej ustawy powinny być jasne dla obywateli i nie powinny sprawiać trudności w ustaleniu ciężących na nich obowiązków. Należy przy tym podkreślić, że z tej perspektywy przepisy *ustawy o podatku od czynności cywilnoprawnych*, wprowadzające dla obywateli zawierających umowy o dożywocie, pośrednictwo płatnika (notariusza) są o wiele łatwiejsze w interpretacji przez przeciętnego obywatela. Mając na uwadze również, że umowy o dożywocie zawierane

są najczęściej przez osoby starsze, jasne wskazanie w przepisach *ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych* reguł dotyczących opodatkowania przychodów z tytułu zawartych umów o dożywocie, wydaje się oczywiste. Trudno oczekiwać od seniorów ciągłego śledzenia orzecznictwa sądów administracyjnych i wyciągania z niego wniosków w tak ważnej dla nich sprawie jak zapewnienie koniecznych do życia środków. Dodatkowym argumentem przemawiającym za pilną koniecznością właściwego uregulowania tej kwestii jest fakt, że zawierając takie umowy, osoby starsze niejako wyręczają państwo w zapewnieniu im pomocy (np. poprzez brak korzystania ze świadczeń z opieki społecznej).

Obywatelom niezwykle trudno jest zrozumieć intencje ustawodawcy, który z jednej strony dąży do zwalniania z opodatkowania świadczeń przekazywanych między członkami najbliższej rodziny (np. poprzez wprowadzenie zwolnienia wskazanego w art. 4a ustawy z dnia 28 lipca 1983 r. *o podatku od spadków i darowizn*, Dz. U. z 2009 r. Nr 93, poz. 768 z późn. zm.), a z drugiej - poprzez niejasne przepisy - nakazuje opodatkowanie świadczeń o bardzo podobnym charakterze jakim są świadczenia zapewniane w ramach umowy o dożywocie.

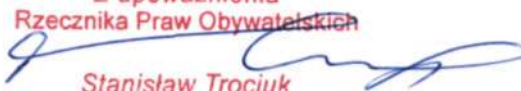
Celowość rozważenia wyłączenia przychodów z umów o dożywocie ze źródeł opodatkowania podatkiem dochodowym od osób fizycznych dostrzegają również sądy administracyjne (które kierując się literą prawa nie mają jednak możliwości korzystnego dla obywateli orzekania). Taki postulat sformułował Naczelny Sąd Administracyjny m.in. w wyrokach z dnia: 3 lipca 2013 r. (sygn. akt II FSK 2267/11) i 14 marca 2013 r. (sygn. akt II FSK 1398/11).

Poruszone zagadnienie ma również istotne znaczenie z powodu praktyki gospodarczej, która kształtuje się obecnie w związku z brakiem ustawowej regulacji hipoteki odwróconej. Na brak regulacji w tym zakresie Rzecznik zwracał uwagę Ministrowi Gospodarki (w załączeniu kopie wystąpień). Negatywne skutki dla seniorów związane z brakiem regulacji o odwróconej hipotece, są dodatkowo pogarszane w związku z niejasnymi przepisami dotyczącymi opodatkowania przychodów z umów o dożywocie (praktyka gospodarcza dąży obecnie bowiem do zawierania m.in. z umów o dożywocie pod szyldem hipoteki odwróconej).

W tych okolicznościach, działając na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 z późn. zm.), uprzejmie proszę Pana Premiera o rozważenie podjęcia stosownych działań w poruszonej powyżej kwestii, w szczególności poprzez zainicjowanie zmian legislacyjnych zmierzających do wprowadzenia jasnych przepisów regulujących kwestię opodatkowania przychodów uzyskiwanych z tytułu zawieranych umów o dożywocie. Uprzejmie proszę również o rozważenie, czy tak ważny cel społeczny jak zaopatrzenie seniorów w podstawowe środki do życia, nie wymaga objęcia przychodów z tytułu umów o dożywocie zwolnieniem podatkowych z podatku dochodowego od osób fizycznych.

Załącznik 2

Z przeze mnie

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich

Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich